

Možnost – „DYNAMIS“

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2003](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2003](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 22. 4. 2003
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 22. 4. 2003

Možnost – „DYNAMIS“

Proti aristotelskému chápání možností (DYNAMIS) musíme zdůraznit jejich vazbu na subjekt resp. subjekty (ale ve významu širším než jen subjekty lidské). Ta vazba ovšem není jednoduchá, zejména nikoli jednosměrná. Subjekt ve své aktivitě otvírá (lépe : může otvírat) nové možnosti, kterých by to nebylo, kdyby nebylo onoho možnosti otvírajícího subjektu. Na druhé straně ovšem je toto otvírání ze strany subjektu dvojím způsobem podmíněno : na jedné straně „danými“ skutečnostmi a okolnostmi, které aktivní subjekt musí vždy respektovat, musí s nimi počítat a někdy jich musí využívat, nemaje k dispozici jiných. Ale „je“ tu ještě druhé, odlišná podmíněnost, a ta je „ne-daná“, „nepředmětná“, tedy nikoli „objektivní“ – což ovšem vůbec neznamená „subjektivní“: subjekt sám sobě je vždy také předpokladem a podmínkou, tj. je sám sobě omezením. To souvisí s tím, že subjekt vždy spojuje, integruje v sobě (ve svém průběhu a svém průběhem) svou minulost (bylost) a svou budoucnost (budost) : subjekt je komplikovaným přechodem mezi svou ‚vlastní‘ niterností a svým zvnějšněním resp. zvnějšňováním. Tím, že subjekt svým činem, svým aktem otvírá „novou možnost“, které by bez něho nebylo, mění nikoli pouze okolnosti, nýbrž také sám sebe. To je možno náležitě pochopit jen za předpokladu, že tu je ještě ‚něco‘, co nelze převést ani na okolnosti a vůbec okolní danosti, ale ani na onu omezenou ‚danost‘ subjektu samého, který je do velké míry, ale nikoli veskrze a naprosto svým vlastním ‚dílem‘, svým výtvozem, produktem (a je tedy do jisté míry a v jistém rozsahu ‚dán‘ i sám sobě). Nemůžeme se proto vyhnout závěru, že tam, kde odhalujeme nečekanou možnost, o níž nelze být na pochybách, že by tu nebyla bez určitého subjektu a jeho aktů (aktivit), jimiž se mu zdařilo jinak uzavřenou situaci otevřít, jsme postaveni před nutnost uznat ještě jinou „podmíněnost“ tohoto inovačního kroku, než jaká je ‚dána‘ situací a okolnostmi, ale i než jaká je ‚dána‘ povahou resp. daností (event. sebedaností) subjektu samého. Vedle otevřenosti, která je výsledkem aktivit subjektu, tu musíme předpokládat ještě otevřenost subjektu vůči nepředmětné, ještě neuchopené a neuskutečňované „možnosti“, která se musí směrem k subjektu a adresně vůči němu ‚otvírat‘. Subjekt, který je schopen otevřít situaci, uzavřenou ve své (její) danosti, se nejprve musí otevřít vůči ‚nepředmětné‘ „výzvě“, aby situací byla otvírána až i nějak (ovšem na základě kompromisu s daností této situace) otevřena. Takže vlastní „počátek“ otevření situace zásahem subjektu je otevřenost přicházející ‚možnosti‘ jakožto nepředmětné výzvy, kterou subjektu může ‚zaregistrovat‘, na kterou může, ale nemusí zareagovat, a na kterou může také zareagovat nejen ‚správně‘ (tj. „v duchu“ oné nepředmětné výzvy) anebo ‚nesprávně‘ (většinou lépe či hůře, vždy v jistém kompromisu s tím, co tu už je „dáno“ z minulosti a co musí nějak být respektováno a teprve druhotně zapojeno do nových souvislostí, otevřených otvírajícím aktem subjektu).

(Praha, 030422-2.)